

Зураг 2. Улиастай сумын агаарын чанарын сүүлийн 9 жилийн өөрчлөлт

Тоосонцор/PM10/-ын шинжилгээ: Агаарын чанарын PM10 тоосонцорын 250 удаагийн хэмжилт хийгдсэн.

Зураг3. PM10 тоосонцорын сарын дундаж агууламж 2023 он

Хэмжилтийн дүнгээс харахад сарын дундаж агууламж $4-58 \text{ мкг/м}^3$ хэлбэлзэлтэй жилийн дундаж агууламж 24 мкг/м^3 .

MNS4585:2016 стандарттай харьцуулахад жилийн хэмжээнд 2 удаа стандартаас 1-1.1 дахин тус тус давсан ба тухайн бохирдолтой сар нь 1 сард ажиглагдсан байна.

PM2.5тоосонцор: Улиастай хотын Агаарын чанарын PM2.5 тоосонцорын 365 удаагийн хэмжилт хийгдсэн.

Зураг 4. PM2.5 тоосонцорын сарын дундаж агууламж

Хэмжилтийн дүнгээс харахад сарын дундаж агууламж $3-43 \text{ мкг/м}^3$ хэлбэлзэлтэй жилийн дундаж агууламж 19 мкг/м^3 .

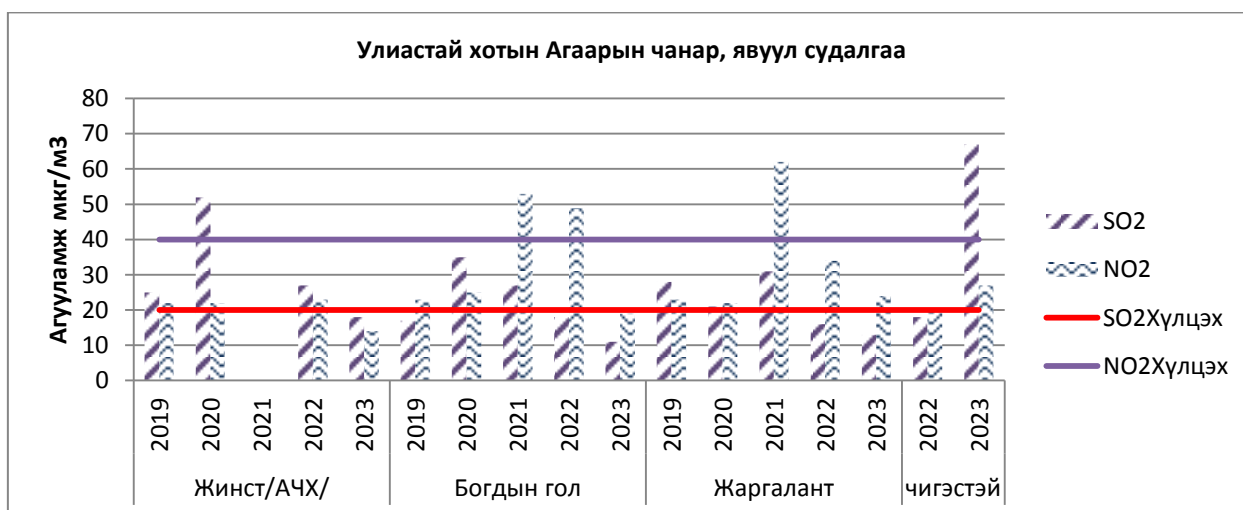
MNS4585:2016 стандарттай харьцуулахад жилийн хэмжээнд 6 удаа стандартаас 1-2 дахин давсан ба тухайн бохирдолтой сар нь 1-2 сард ажиглагдсан байна.

Хүснэгт 1. Агаар бохирдуулах бодисын жилийн дундаж агууламж, 2020-2023 он

Бохирдуулах бодисын нэр	Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016	Жилийн дундаж агууламж, мкг/м ³			
	Хүлцэхагууламж, мкг/м ³	2020	2021	2022	2023
PM2.5 тоосонцор	25		27	20	19
Азотын давхар исэл, NO ₂	40	10	23	13	10
PM10 тоосонцор	50	20	28	39	24
Хүхэрлэг хий, SO ₂	20	10	19	19	11

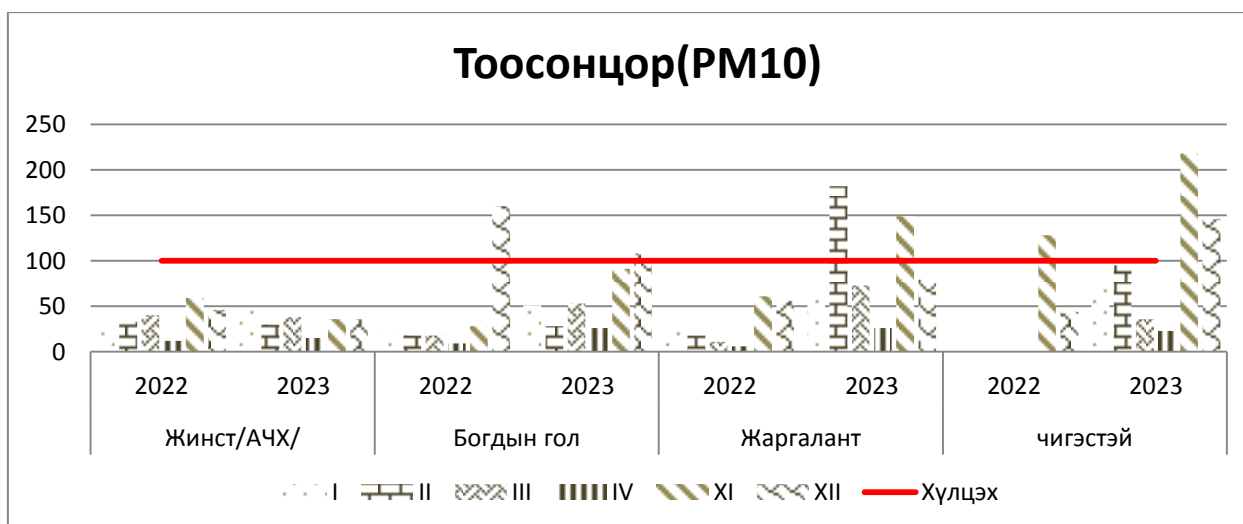
Явуул судалгаа:

Өдөр тутмын шинжилгээнээс гадна Улиастай суманд явуулын дээж авах цэг сонгон авч Жаргалант, Богдын гол, Чигэстэй багийн орчмоос 01-04, 11, 12 саруудад хүхэрлэг хий, азотын давхар исэл, тоосонцор/PM10/-н хэмжилтүүд хийгдсэн.

Зураг 5. Хүхэрлэг хий/ NO₂. SO₂ / 2023 он

MNS4585:2016 стандарттай харьцуулахад хүхэрлэг хийн дундаж агууламж Жинст орчимд 9-32 мкг/м³, Богдын гол орчимд 8-21 мкг/м³, Жаргалант орчимд 8-24 мкг/м³, Чигэстэй орчимд 7-55 мкг/м³ байна. Азотын давхар исэлийн дундаж агууламж Жинст орчимд 7-22 мкг/м³, Богдын гол орчимд 13-33 мкг/м³, Жаргалант орчимд 10-33 мкг/м³, Чигэстэй орчимд 10-66 мкг/м³ байна.

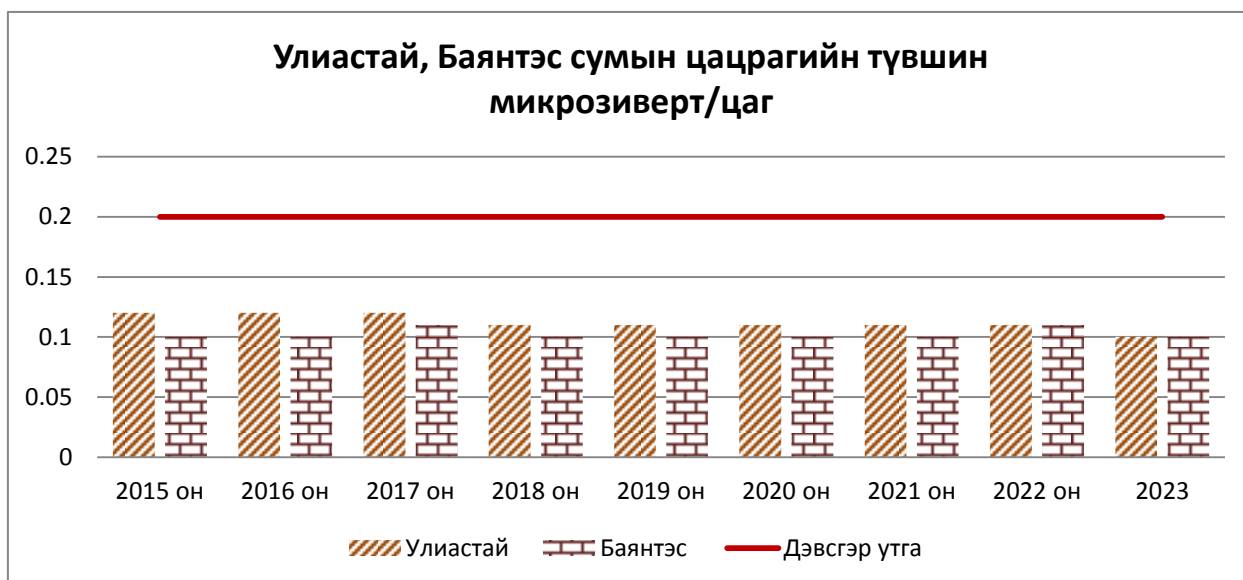
Зураг 6. PM10 тоосонцор 2023 он

MNS4585:2016 стандарттай харьцуулахад тоосонцор/PM10/-ын дундаж агууламж. Жинст орчимд 15-46мкг/м³, Богдын гол орчимд 26-108мкг/м³, Жаргалант орчимд 26-182мкг/м³, Чигэстэй орчимд 23-218мкг/м³ байна. Стандартаас давсан тохиолдол нь: Богдын гол орчимд 1 удаа, 12 сард 108мкг/м³ буюу 1.1 дахин их, Жаргалант орчимд 2 удаа, 02 сард 182мкг/м³, буюу 1.8 дахин их, , 11 сард 149мкг/м³ буюу 1.5 дахин их, Чигэстэй орчимд 2 удаа, 11 сард 218мкг/м³ буюу 2.2 дахин их, 12 сард 146мкг/м³ буюу 1.5 дахин их байна.

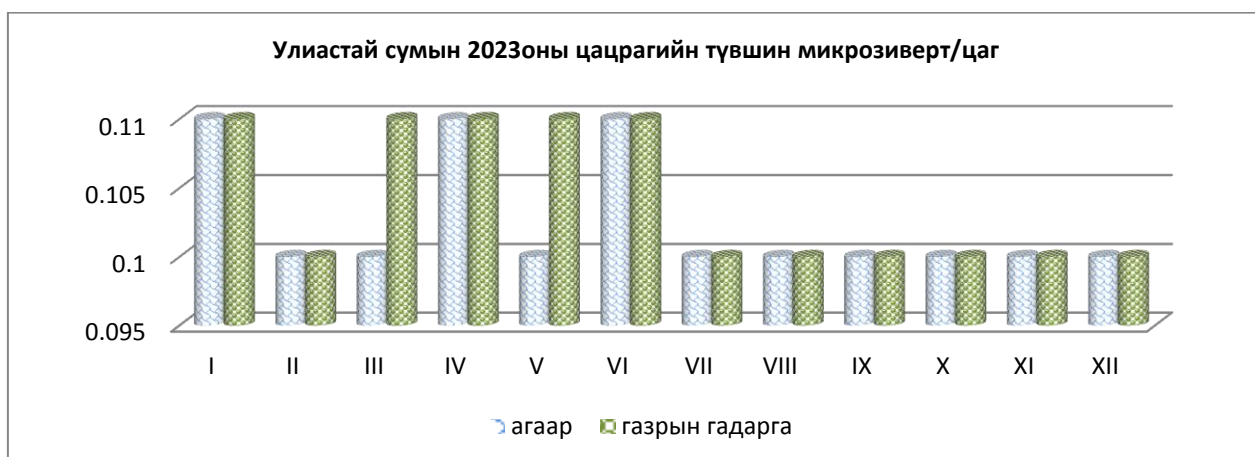
Цацрагийн хяналт шинжилгээ:

Аймгийн хэмжээнд орчны цацрагийг 2 станцын харуулын цэгт нийт-2838 хэмжилт хийгдэж <https://www.eic.mn/> вэб сайтад оруулсан мэдээнд тухай бүр хяналт тавин ажилласан.

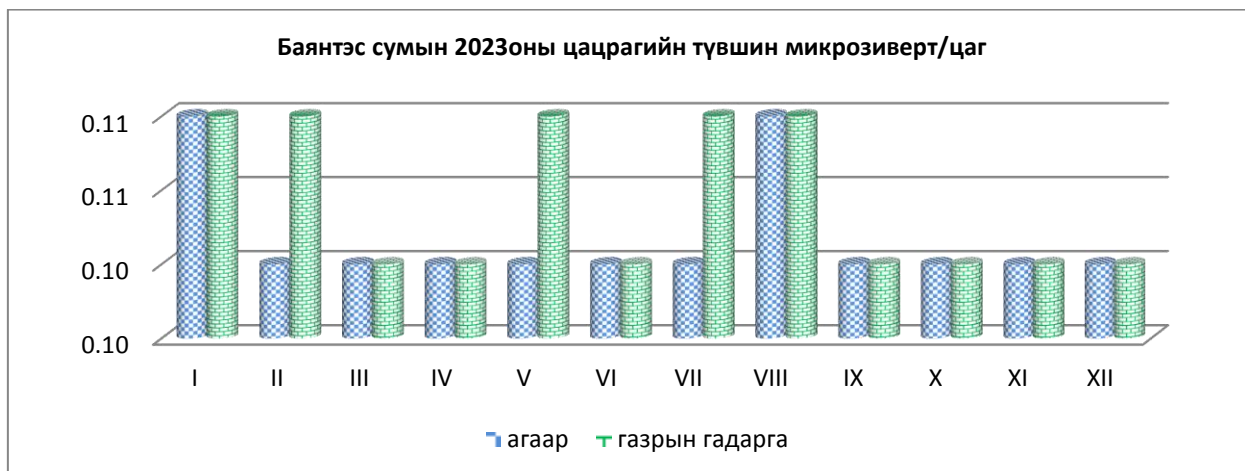
Хэмжилтийн дүнгээс харахад 0.09-0.17 микрозиверт/цаг хязгаарт хэлбэлзэж байна. Энэ нь хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй, зөвшөөрөгдөх хэвийн хэмжээнд байна.

Улиастай өртөө нь агаар, газрын гадаргад 1432 хэмжилт хийгдсэн дүнгээс харахад 0.09-0.17 мкЗв/цаг буюу хэвийн хэмжээнд байлаа.

Баянтэс өртөө нь агаар, газрын гадаргад 1406 хэмжилт хийгдсэн дүнгээс харахад 0.09-0.14 мкзв/цаг буюу хэвийн хэмжээнд байлаа.

Эх үүсвэрийн нэгдсэн тооллого дүн: 2023 онд Завхан аймгийн хэмжээнд нийт агаар бохирдуулагч 10639 айл өрх, 5564.8тн нүүрс, 91851.5м³ мод, 153.825тн сайжруулсан түлш, 3059.2тн бусад түлш зарцуулсан байна.

Хүснэгт2. *Ердийн галлагаатай зуухны төрөл, тоогоор, сүүлийн 8 жилээр*

Он	Зуухны тоо		Нийт
	Ердийн	Сайжруулсан	
2016 он	11168	63	11231
2017 он	10962	40	11002
2018 он	10800	120	10920
2019 он	10121	444	10565
2020 он	10195	374	10569
2021 он	9418	592	10010
2022 он	10009	545	10554
2023 он	9905	734	10639

Агаар бохирдуулах бодисын хаягдлын тооллого: Байгаль орчин, аялал жуучлалын сайдын 2019 оны А/600 тушаалаар аргачлал батлагдан гарсан. 24 сумын 3-15кВт хүртэл хүчин чадалтай 10639 айл өрх, аж ахуй нэгж, 15-100кВт хүртэл хүчин чадалтай зуух ашигладаг 70 аж ахуй нэгж, 101-4200кВт хүчин чадалтай зуух 44 тоологдсон ба аймгийн хэмжээнд нийт 10753 зуух 92374.5м³ мод, 46767.85тн нүүрс, 153.825тн сайжруулсан түлш, бусад 3059.2тн түлш хэрэглэн хичнээн хэмжээний хаягдал агаарт хаягдаж буйг тооцон дараах хүснэгтээр харуулав.

№	Сумдын нэр	Тоо	SO ₂ /тн/	NO _x /тн/	TSP /тн/	PM10 /тн/	PM2.5 /тн/	CO /тн/
1	Улиастай	4267	276.3358069	155.2222526	821.2823501	778.7436413	732.5962708	3127.591317
2	Алдархаан	80	7.89239625	1.84098375	9.80038875	9.304261875	8.484193125	42.35763188
3	Асгат	152	5.111625	3.125375	12.361875	11.7474375	11.2040625	60.9649375
4	Баянтэс	332	11.8021875	4.5813125	19.9130625	18.92540625	17.70684375	94.77990625
5	Баянхайрхан	176	4.5139	2.00486875	22.07673125	20.972125	19.2119	43.93838125
6	Дөрвөлжин	233	40.54039925	6.56393875	112.1498858	106.4005534	95.71855963	210.6531734
7	Завханмандал	140	7.4980725	1.4975025	8.6242125	8.13461875	7.43218125	42.11428875
8	Их уул	698	14.51160125	10.48695375	40.62723875	38.58752438	37.03568063	202.9996044
9	Идэр	312	6.317514	4.655115	19.062801	18.106047	17.337927	87.592617
10	Нөмрөг	253	6.7400475	3.0630125	32.4124025	30.75323625	28.26937375	70.04273625
11	Отгон	285	10.30443575	4.26554525	20.38672025	19.13746113	18.27172988	112.3750331
12	Сантмаргаз	221	11.2946525	5.4176325	22.9617425	21.77523875	20.62966125	113.2641088
13	Сонгино	242	5.9358	3.9308075	15.9791775	15.16904125	14.43553875	79.12895125
14	Түдэвтэй	230	7.407353	3.052739	35.416263	33.5938635	30.8009885	72.9700555
15	Тэс	348	11.855714	3.667602	47.097584	44.732018	40.685088	87.123754
16	Тэлмэн	248	13.218511	3.331033	16.763861	15.9012845	14.5918795	77.6869285
17	Тосонцэнгэл	1638	28.079819	24.418932	106.300824	100.5777055	96.1333005	461.1428515
18	Ургамал	132	7.4517235	1.8200925	10.1075065	9.48211425	8.83715175	54.54917425
19	Цагаанхайрхан	59	2.54522725	0.77954475	12.27158175	11.63729038	10.59279663	20.87554838
20	Цагаанчулуут	122	4.7992275	1.4314375	7.0389675	6.64202125	6.19693875	36.35295125
21	Цэцэн уул	163	2.4404225	1.8908675	7.2455975	6.88163875	6.61945125	36.41137875
22	Шилүүстэй	190	6.267263	2.253868	27.481084	25.9353355	23.9331505	68.6752695
23	Эрдэнэхайрхан	135	3.47027625	1.58396875	6.86715375	6.505336875	6.159388125	34.03965688
24	Яруу	100	7.81229	1.734195	39.091815	37.12198	33.50033	48.40629

ЗАВХАН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ